

246 C. SVETONII TRANQ.
tro semiustulandum, Romam per milites deportatum
est, crematumq; publico funere.

Semiustulandum.) Hoc est, semicomburendum,
femiustus dicitur dimidia parte ustus.

Testamentum & ultima dispositio eiusdem.

CAP. LXXVI.

Testamentum duplex ante biennium fecerat: al-
terum sua, alterum liberti manu, sed eodem ex-
emplo: ob signaueratq; etiam humiliorū signis. Eo
testamento heredes æquis partibus reliquit, Caium
ex Germanico, & Tiberium ex Druso nepotes: sub-
stituitq; inuicem. Dedit et legata plerisq; inter quos
uirginibus Vestalibus, ac militibus uniuersis, plebiq;
Romana uiritim, atq; etiam separatim uicorum ma-
gistris.

SVETONII TRAN-
QVILLI C. CAESAR CALIGVLA.

De Germanico patre Caligulae.

CAP. I.

Excessus,
pro obitu,

Germanicus C. Caesaris pater,
Drusi, & iunioris Antonie fi-
lius, à Tiberio patruo adopta-
tus, quaesturam quinquennio an-
tè, quàm per leges liceret, &
post eam, consulatū statim ges-
tisti

gusti nunciato, legiones uniuersas imperatorem Tiberium pertinacissimè recusantes, & sibi summam Reipub. deferentes, incertum constantia an pietate maiore, cōpescuit, atq; hoste mox deuicto, triumphauit. Consul deinde iterum creatus, ac prius quàm honorem iniret, ad componendum Orientis statum expulsus. Cum Armenia regem deuicisset, Cappadociã in prouinciã formam redegisset, annum ætatis agens quartum & trigesimum, diutino morbo Antiochiæ obiit, nō sine ueni suspicione. Nam præter liuores, qui toto corpore erant, & spumas, quæ per os fluebant, cremati quoq; cor inter ossa incorruptum repperit: cuius ea natura existimatur, ut tinctum æneno igne confici nequeat.

Excessu.) Ex hac uita, intelligendum. Ponitur enim pro morte seu obitu.

Germanici mors. CAP. II.

Obiit autem (ut opinio fuit) fraude Tiberij ministerio & opera Cn. Pisonis. Qui sub idem tēpus Syriæ præpositus, nec dissimulans offendēdum sibi aut patrem, aut filiū, quasi planè ita necesse esset, etiam ægrum Germanicum grauissimis uerborum ac rerum acerbitatibus, nullo adhibito modo, affecit, propter quæ, ut Romam rediit, penè discerptus à populo, à Senatu capit is damnatus est.

Virtutes tam corporis, quàm animi ipsius Germanici.

Q 4to. CAP.

Sub idem
tempus,
pro circa.

OMnes Germanico corporis, animiq; uirtutes,
& quantas nemini cuiquam contigisse satis
constat. Formam, & fortitudinem egregiam, ingenti-
um in utroq; eloquentiæ, doctrinæq; genere præce-
lens: beneuolentiam singularem, conciliandæq; homi-
num gratiæ, ac promerendi amoris mirum et efficax
studium. Formæ minus congruebat gracilitas cru-
rum, sed ea quoque paulatim repleta assidua equi ue-
ctatione, post cibum. Hostem cominus sæpè percussit.
Orauit causas etiam triumphaleis, atq; inter cætera

Fœderata
p fœdere
iuncta.

studiorum monumēta reliquit & comœdias Græcas.
Domi, forisq; ciuilib: libera, ac fœderata oppida sine
lictoribus adibat. Sicubi clarorū uirorum sepulchra
cognosceret inferias manibus dabat. Cæforum clade
Variana ueteres ac dispersas reliquias uno tumulo
humaturus colligere sua manu, & cōportare primus
aggressus est. Obtrektoribus etiam qualescunq; &

Induxit in
animum,
p uoluit
cum uer-
bo finito.
Deuotio,
p execra-
tione.
Renuncia-
re, pro de-
nunciare.

quantacunq; de causa uictus esset, lenis adeo, & in-
noxius, ut Pisoni decreta sua rescindēti, cliētelas diu
uexanti, non prius succensere in animum induxerit,
quàm ueneficijs quoq; & deuotionibus impugnari se
comperisset: ac ne tunc quidem ultra progressus q̄ ut
& amicitiam ei more maiorum renunciaret, manda-
re, pro de retq; domesticis ultionem, si quid sibi accideret.
Equi uectatione post cibum. Implēt enim exerci-
tatio & balneum à cibo, ante cibū uerò extenuant.

Omnium

Omniū fauor ad eum & dilectio. CAP. III.

Quarum uirtutum fructum uberrimum tulit, sic probatus & dilectus à suis, ut Augustus (omittendo enim neceſſitudines reliquas) diu curſatus, an ſibi ſucceſſorem deſtinaret, adoptandū Tiberio dederit. Sic uulgò fauorabilis, ut plurimi tradant, quoties aliquò adueniret, uel ſecunde diſcederet, præ turba occurrentium proſequentium uel nonnunquã eum diſcrimen uitæ adiffe. E Germania uerò poſt compreſſam ſeditionem reuertenti, prætorianas cohortes uniuerſas prodiſſe obuiam, quamuis pronunciatum eſſet, ut due tantummodo exirent. Populi autem Roma. ſexum, ætatem, ordinem omneſque ad uicciſimum lapidem effuſiſſe ſe.

Fauorabilis, p gratioſus.

Prefagia quæ diem mortis Germanici præueniunt, & luctus Barbaricus. CAP. V.

Tamen longè maiora, et firmiora de eo iudicia in morte, ac poſt mortem extiterunt. Quo deſinitus eſt die, lapidata ſunt templa, ſubuerſæ deũ aræ. Lares à quibuſdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expoſiti. Quin & barbaros ſerunt, quibus inteſtinum, quibuſquẽ aduerſus nos bellum eſſet, uelut in domeſtico communiq; mœrore conſenſiſſe ad inducias. Regulos quosdam barbam poſuiſſe, & uxorū capita raſiſſe, ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione uenan-

Radit caput, pro radendū curat.

di & conuictu Megistanum abstinuisse, quod apud Parthos iustitij instar est.

Mœstitia & luctus in urbe de morte eius.

CAP. VI.

Romæ equidem, cum ad primam famam uale-
dinis attonita et mœsta ciuitas sequentes nun-
tios operiretur, & repente iam uesperis incertis au-
toribus conualuisse tandē percrebuisset, passim cum
luminibus & uictimis in capitolium concursus est,
ac penē reuulsæ templi fores, ne quid gestientes uota
reddere morarentur. Expergefactus è somno Tiberi-
us est gratulantium uocibus atq; undiq; concinentiū,
Salua Roma, Salua patria, Saluus est Germanicus. Et
ut demum fato functū palàm factum est, non solatijs
ullis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: dura
uitq; etiam per festos Decembris mensis dies. Auxit
gloriam desideriumq; defuncti, & atrocitas insequē-
tium temporum, cunctis nec temere opinantibus, re-
uerentia eius ac metu repressam Tiberij sæuitiam,
quæ mox eruperit.

Vxores & filij Germanici. CAP. VII.

Habuit in matrimonio Agrippinā M. Agrip-
pæ et Iulie filiā, et ex ea nouem liberos tulit:
quoru duo infantes adhuc rapti, unus iā puerascens in
signi festiuitate, cuius effigiem habitu Cupinis in eadē
Capitolinæ Veneris Liuiæ dedicauit. Augustus in cu-
biculo

vicido suo positam, quotiescunq; introiret, ex oscu-
labatur. Ceteri superstites patri fuerunt. Tres sexus
fœminini, Agrippina, Drusilla, Liuilla, continuò tri-
ennio nata, totidem mares Nero, & Drusus, & C.
Caesar. Neronem, & Drusum Senatus, Tiberio crimina-
nante, hostes iudicauit.

Locus & tempus natiuitatis C. Caesaris. Ca. VIII.

CAius Caesar natus est pridie Cal. Septēbres, pã-
tre suo, & C. Fonteio Capitone COSS. ubi na-
tus sit, incertum diuersitas tradentium facit. Cn. Len-
tulus Getulicus Tiburi genitum scribit. Plini. Secun-
dus in Treueris uico Ambiatino supra Cõfluentes: ac-
dit etiam pro argumento aras ibi ostendi inscriptas,
ob Agrippina puerperiam. Versiculi, imperãte mox
eo, diuulgati apud hybernas legiones procreatum in-
dicant: In castris natus, patrijs nutritus in armis.

Iam designati principis omen erat.

Ego in actis Antij ipsum inuenio editum. Getulicum
refellit Plinius, quasi mentitũ per adulationem, ut ad
laudes iuuenis, gloriosiq; principis aliquid etiam ex
urbe Herculi sacra sumeret, abusumq; audētius men-
dacio, quod ante annũ ferè natus Germanico filius Tã-
buri, fuerat appellatus & ipse C. Caesar: de cuius ama-
bili pueritia, immaturoq; obitu supra diximus. Plini-
um arguit ratio tēporum. Nã qui res Augusti memo-
rie mādârunt, Germanicũ exacto consulatu in Galliã
missum

missum consentiunt, iam nato Caio. Nec Plinij opinio-
nem inscriptio aræ quicquam adiuuerit, cum Agrip-
pina bis in ea regione filias enixa sit: & quali, cumq;
partus sine ullo sexus discrimine, puerperium uoce-
tur: quòd antiqui etiam puellas pueras, sicut & pue-
ros puellos dictitarent. Extat et Augusti epistola an-
te paucos, quàm obiret, menses, ad Agrippinā neptē
ita scripta de Caio † hoc (neq; enim quisquā iam ali-
us infans nomine pari nunc supererat) Puerum Caiū
XV. Cal. Iunij (si dii uolent) ut ducerent Talarium, et
Asellium, heri cum his constitui. Mitto præterea cum
eo ex seruis meis medicum, quem scripsi Germanico,
si uellet, ut retineret. Valebis mea Agrippina, & da-
bis operam, ut ualens peruenias ad Germanicū tuum.
Abundè arbitror patere, nō potuisse ibi nasci Caium
quòd propè bimulus demū per ductus ab urbe sit. Ver-
siculorum quoq; fidem eadem hæc eleuant, & eò faci-
lius, quòd hi sine autore sunt. Sequēda igitur est (quæ
sola actorū restat) & publici instrumenti autoritas:
præsertim cum Caius Antium, omnibus semper locis
atq; secessibus prælatum, non aliter quàm natale solū
dilexerit: tradaturq; etiam sedem ac domicilium im-
perij tædio urbis transferre eò destinasse.

Cognomen Caij, & ubi primò educatus fuerit.

Beroal-
dus legit
toco.

CAP. IX.

Caligula cognomē castrensi † ioco traxit, quia

MANI

manipulario habitu inter milites educabatur. Apud quos quantum præterea per hanc nutrimentorum consuetudinem amore & gratia ualuerit, maximè cognitum est, cum post excessum Augusti, tumultuantes & in furorè usq; præcipientes, solus haud dubiè cōspectu suo flexit. Non enim prius destiterunt, quàm ^{+ Ali. ob-} T ablegari cum ob seditionis periculum, et in proximi- ligari.
mam ciuitatem demandari animaduertissent. Tunc demum ad pœnitentiam uersi, represso, ac retento uehiculo inuidiam, quæ sibi fieret, deprecati sunt.

Manipulario habitu.) Erat habitus qualè milites manipularis habebant. Erāt enim legiōnes milī tū per cohortes, cohortes uerò p manipulos diuisæ.

Locus & apud quos secundo fuerit educatus.

CAP. X.

Comitatus est patrem & Syriacæ expeditio-
ne. Vnde reuersus primum in matris, deinde ea
relegata, in Liuiæ Augustæ proauis suæ cōtubernio
māsit. Quam defunctā prætextatus etiā tum pro-
stris laudauit. Transiitq; ad Antoniam auiam. & un-
de uigesimo ætatis anno accitus Capreas, à Tiberio
uno atq; eodem die togam sumpsit: barbamq; posuit,
sine ullo honore, qualis contigerat tirocinio fratrum
eius. Hic omnibus insidijs tentatus elicientium cogē-
tiumq; se ad querelas nullam unquam occasionem de-
dit, perinde oblitterato suorum casu, ac si nihil cuiq;
accidisset. Quæ uerò ipse pateretur, incredibili dissi-
mulatio-

mulatione transmittens. Tantiq; in auum, & qui iuxta erant obsequij, ut nō immeritō sit dictū: Nec seruum meliorem ullum, nec deteriore dominum fuisse.

Signa sœuitiæ eius in iuuentute.

CAP. XI.

Naturam tamē scēuā, atq; probrosam, nec tunc quidem inhibere poterat, quin & animaduersionibus, pœnisq; ad supplicium datorum cupidissimē interesset: & ganeas, atq; adulteria capillamento celatus, et ueste longa noctibus ambiret, ac scenicas saltandi canendiq; artes studiosissimē appeteret: faciliē id sanē Tiberio patiente, si per has māsue fieri posset frū eius ingenū. Quod sagacissimus senex ita prorsus prospexerat, ut aliquoties prædicaret, exitio suo omniumq; Caium uiuere, & se natricem (serpentis id genus) P. R. Phaëthontem orbi terrarum educare.

Ganeas.) Sūt popinæ luxui deditæ. hinc uocāt ganeones, q in his lupanarib' uictitāt cū meretricib' Phaëthontē.) De hoc multā sūt apud poetas fabulosa, q̄ temerarius infeliciter gubernarit e q̄s solis.

Vxor eius, & suspitio ueneficij in Tiberium.

CAP. XII.

Non ita multō pōst Iuniam Claudillam M. Sullani nobilissimi uiri filiam duxit uxorē. Deinde augur in locū fratris sui Drusi destinatus, prius quàm inauguraretur, ad pontificatum traductus est, insigni testimonio pietatis atq; indolis, cum deserta, desola-

desolataq; reliquis insidijs aula, Seiano † uerò tunc
 suspecto, mox & oppresso, ad spem successionis † au-
 latim admoueretur. Quã quò magis cõfirmaret, & mis-
 sa luntia ex partu. Enniam Næuiam Macronis uxore,
 qui tum prætorianis cohortibus præerat, sollicitauit
 ad stuprum pollicitus & matrimonium suum, si potius
 imperio fuisset. Deq; ea re & iureiurãdo, & chi-
 rographo cauit. Per hanc insinuatus Macroni, uene-
 no Tiberium aggressus est, ut quidam opinantur. spi-
 rantiq; adhuc detrahi anulum: & quoniam suspicio-
 nem retinētis dabat, puluini iussit iniici, atq; etiam
 fauces manu sua oppressit, liberto qui ob atrocitatem
 facinoris exclamauerat, confestim in crucē acto. Nec
 abhorret à ueritate, cùm sint quidam autores, ipsum
 postea, et si nō de perfecto, at certè de cogitato quon-
 dam parricidio professum. Gloriatum enim esse as-
 duè, in cõmemoranda sua pietate, ad ulciscendam ne-
 cem matris & fratrum, introiisse se cum pugione cu-
 biculum Tiberij dormientis, & misericordia corre-
 ptum, abiecto ferro recessisse: nec illū, quanquam sen-
 sisset, aut inquirere quicquam, aut exequi ausum.

imperium Caij Caligulae Caesaris.

CAP. XIII.

Sic imperium adeptus P.R. uel (ut ita dicam) ho-
 minum genus, uoti compotem fecit, exoptatissi-
 mus princeps maximæ parti prouincialium, ac militū
 quòd

Autores
 sunt q nar-
 rant, non
 solū qui
 suadent.

quòd infantem pleriq; cognouerant: sed & uniuersæ plebi urbana ob memoriam Germanici patris, misericordiamq; propè afflictæ domus. Itaq; ut à Miseno mouit, quamuis lugentis habitu, & funus Tiberij prosequens, tamen inter altaria, & uictimas, ardenteisq; tædas, densissimo & letissimo obuiorum agmine incessit, super fœusta nomina, sidus, & pullum, & pupum, & alumnium appellantium.

Gesta eius in initio principatus.

CAP. XIII.

Ingressoq; urbem, statim consensu Senatus & irrumpentis in curiã turba, irrita Tiberij uoluntate, qui testamento alterum nepotem suum prætextatum adhuc cohæredẽ ei dederat, ius arbitriumq; omnium rerum illi permissum est: tanta publica lætitia, ut tribus proximis mensibus (ac ne totis quidem) supra centum LXX. millia uictimarum cæsa tradantur. Cùm deinde paucos post dies in proximas Campaniæ insulas traiecisset, uota pro reditu suscepta sunt: ne minimaliam quidem occasionem quoquam omittẽte in testificanda sollicitudine, & cura de incolumitate eius. Ut uerò in aduersam ualeitudinẽ incidit, pernoctantibus cunctis circa palatiũ, non desuerunt, q̄ depugnatos se armis pro salute ægri, quiq; capita sua titulo proposito uouerent. Accessit ad immensum ciuiũ amorem notabilis etiã externorum fauor. Namq; Arthabanus Parthorum

Notabilis
fauor. p
in signi, in
bonã partem.

C. CAESAR CALIGVLA 255

Parthorum rex odium semper contemptumq; Tiberij præ se ferens, amicitiam eius ultrò petijt: uenitq; ad colloquium legati consularis, & transgressus Euphratem, aquilas & signa Romana, Caesarumq; imagines adorauit.

Pia et ciuilia gesta per eum in initio principatus.

CAP. XV.

INcēdebat te ipse studia hominū omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lachrymis pro concione laudato, funeratoq; amplissimè, cōfestim Pateric, et Pontias, ad transferendos matris fratrisq; cineres festinauit, tēpestate turbida, quò magis pietas emineret. Adijtq; uenerabūdius, ac per semet in urnas cōdidit. Nec minore scena Hostiā, præfixo in biremis puppe uexillo, & inde Romā Tiberi subuectos, per splendidissimū quēq; equestris ordinis, medio ac festi quēti die duobus ferculis mausoleo intulit. Inferiasq; his annua religione publicè instituit, & eò amplius matri Circenses, carpentūq;, quo in pōpa traducere-tur. At in memoriā patris, Septembrem mensē Germanicū appellauit. Post hæc, Antonie auie quicquid unquā Liuia Augusta honorū cepisset, uno SENAT. CON S. congesit. Patruū Claudium equitem Ro. ad id tēpus collegam sibi in cōsulatu assumpsit. Fratrem Tiberiū die uirilil togæ adoptauit, appellauitq; principem iuuentutis. De sororibus autor fuit, ut omni-

Pontie me
minit &
Hierony
mus.

† Beroald
dus legit
forulis.

R bus

bis sacramētis adiicerentur: Neq; me, liberosq; meos
 chariores habeo, q̄ Caium, & sorores eius. Item rela-
 tionibus consulum. Quod bonum felixq; sit C. Cæsa-
 ri, sororibusq; eius. Pari popularitate damnatos, rele-
 gatosq; restituit. Criminumq; si qua residua ex prio-
 re tempore manebant, omniū gratiam fecit. Commen-
 tarios ad matris fratrumq; suorum causas pertinen-
 tes, ne cui postmodū delatori, aut testi maneret ullus
 metus, conuectos in forum, & antè clarè obtestatus
 deos neq; legisse, neq; attigisse quicquam, concrema-
 uit. Libellum de salute sua oblatum non recepit, con-
 tendens nihil sibi admissum, cur cuiquam inuisus es-
 set, negauitq; se delatoribus aures habere.

Vrnas.) Vasis species est urna, qua ad aquā hau-
 riendam utuntur, usus uerò erat eius ad reconden-
 da ossa mortuorum.

Inferias.) Sacra quæ pro mortuis celebrantur,
 quæq; inferis soluuntur.

Ciuitia eius gesta, ac ipsius moderatio. CA. XVI.

Spintrias monstruosarum libidinū, egrè ne pro-
 fundo mergeret exoratus, urbe submouit. Titi
 Labieni, Cordi Crenutij, Cassij Seueri scripta Se-
 natusconsultis abolita, requiri & esse in manibus, le-
 gitariq; permisit: quando maximè sua interesset, ut
 facta quæq; posteris tradantur. Rationes imperij ab
 Augusto proponi solitas, sed à Tibe. intermissas pu-
 blicauit. Magistratibus liberā iurisdictionē, & sine
 sub

C. CAESAR CALIGVLA. 257

sui appellatione concessit. Equites Romanos seuerè
 curiosq; nec sine moderatione recognouit, palàm
 adempto equo, quibus aut probri aliquid, aut ignomi-
 niæ inesset: eorum, qui minore culpa tenerentur, no-
 minibus modò in recitatione præteritis, ut leuior la-
 bor iudicantibus foret, ad quatuor priores, quintâ de
 curiam addidit. Tentauit & comitorum more reuo-
 cato, suffragia populo reddere. Legata ex testamen-
 to Tiberij, quanq̃ abolito, sed et Liuiæ Augustæ, quod
 Tiberius suppresserat, cum fide, ac sine calumnia re-
 presentata persoluit. Ducentesimam auctiorum Ita-
 lia remisit. Multis incendiõũ damna supplèuit: ac si
 quibus regna restituit, † adiecit & fructum omnem, † Ali. affe-
 uectigaliorum, et redditum medij temporis, ut Antio-
 cho Comagino H S. millies confiscatũ. Quoq; magis
 nullius non boni exempli fautor uideretur, mulieri li-
 bertinæ † octingenta donauit, quod excruciata gra-
 uissimis tormentis de scelere patroni reticuisset. † Alij,
 Quas ob res inter reliquos honores decretus est ei octogin-
 ta.
 clypeus aureus: quem quotannis certo die collegio sa-
 cerdotum in Capitolium ferrent, senatu prosequẽte:
 nobilibusq; pueris ac puellis, carmine modulato, lau-
 des uirtutum eius canentibus. Decretum autem, ut di-
 es, quo cepisset imperium, Palilia uocaretur, uelut ar-
 gumentum rursus conditæ urbis.

Auctiorum. Auctio ab augendo precio uocata est.
 est enim uenditio rerũ que datur ei qui plus nume-
 rat, et hoc publice fit in rebus priuatorũ aut alieno

re operatorū, aut damnatorum, proscriptorū
 me aut etiam uoluntate sua fortunam mutantium.

Palilia.) Erant festa à pastoribus celebrata pro
 sanitate & partu & fecunditate pecorū, uocantur
 etiam parilia. In uillis fiebant in plenilunio Mañ.

Consulatus per eum gestus, & liberalitas eius ad po
 pulum. CAP. XVII.

Consulatus quatuor gessit: Primū ex Cal. Ianua
 rii per duos menses: Secundum ex Cal. Ianua
 rii per triginta dies: Tertium usq; in Idus Ianuarij:
 Quartū usq; in VII. Idus easdem. Ex omnibus duos
 nouissimos coniunxit. Tertium autē Lugduni inijt so
 lus: non, ut quidā opinantur, superbia, negligentiaue,
 sed quòd defunctū sub Calendarum diem collegam re
 scisse absens non potuerat. Congiareū populo bis de
 dit: trecetos HS. Toties abundantissimū epulum sena
 tui, equestriq; ordini, etiā coniugibus ac liberis utro
 runq;. Posteriore epulo, forensia insuper uiris, pueris
 ac foeminis fascias purpure, ac conchylj distribuit,
 Et ut latitiam publicā in perpetuum quoq; augetet,
 adiecit diem Saturnalibus, appellauitq; Iuuenalem.

Forense
 uestis ge
 nus.

Spectacula per eum edita. CAP. XVIII.

Muena gladiatoria partim in amphiteatro
 Tauri, partim in septis aliquot edidit, quib.
 inseruit cateruas Afrorū, Campanorumq; pugilū ex
 utraq; regione electissimorū. Neq; spectaculis se per
 ipse praesedit, sed interdū aut magistratibus, aut ami
 cis

eis praesidendi munus iniunxit. Scenicos ludos et asse
 due, & uarij generis, multifariam fecit: † quondam
 etiã et nocturnis accēsis tota urbe luminibus. Sparsit
 et misilia uariarum rerū, et penaria cū obsonio uiri
 tim diuisit. Qua epulatione, equiti Ro. contra se hila
 rius, auidiusq; uescēti, partes suas misit: sed et Senato
 ri ob eandē causam codicillos, quibus Prætorē eū ex
 tra ordinē designabat. Edidit & Circenses plurimos
 à mane usq; ad uesperā, interiecta modò Africanorū
 uenatione, modò Troiæ decursione, quosdam autem
 præcipuos, minio, et chryso colla constrato circo: nec
 ullis nisi ex senatorio ordine aurigātibus. Commisit
 & subitos, † cum lege † Luciana apparatus Circi
 prospiciētē pauci ex proximis mœnians postulasēt
 Panaria.) Panariū est urbi reponitur panis, uel
 uas aliquod uel cistella ex uimine, aut ex quacunq;
 materia.

Novum genus spectaculi per eū editum.

CAP. XIX.

Nouum præterea, atq; inauditū genus specta
 culi excogitauit. Nam Baiarum mediū inter
 uallum, & Putecolas moles, trium milliū & sexcēto
 rum ferè passuum ponte coniunxit, contractis undiq;
 onerarijs nauibus, et ordine duplici ad ancoras collo
 catis, superieftoq; aggere terreno, ac directo in Ap
 piæ uia formā. Per hunc pontē ultro citro cōmeauit,
 biduo cōtinēti. Primo die phalerato equo, insignisq;

R 3 quæ

4 Al. quos
dam.

Misilia
uariarum
rerū, pro
uarias res

4 Al. cū ele
gantia ap
paratus
circi pro
spicere
pauci ex.
4 Beroal
dus Iouis
na legit.

Ultro ci
tro sine cō
iunctione
Biduo cō

cinēs, pro
perpetuū
biduum .
Famosi in
bonam
partem.

quercita corona, & securi, & cetra, & gladio, au-
reiq; chlamyde. Postridie quadrigario habitu, cura-
riculoq; bijugi famosorum equorum, præ se ferens
Darium puerum ex Parthorum obsidibus, comitante
Prætorianorum agmine, et in essedis cohorte amico-
rum. Scio plerosq; existimasse, talem à Caio pontem
excogitatum, æmulatione Xerxis, qui non sine admi-

Contabu-
lare. pon-
te confiter-
nere.

ratione aliquanto angustiore Hellespontum conta-
bulauerit. Alios, ut Germaniam, & Britanniam, quin-
bus imminēbat, alicuius immensi operis fama territa-
ret. Sed auum meum narrantem puer audiebam, cau-
sam operis ab interioribus aulicis proditam, quod
Thrasyllus mathematicus, anxio de successore Tibe-
rio, & in uerum nepotem proniori, affirmasset, non
magis Caium imperaturum, quàm per Baianum si-
num equis discursurum.

Biduo continenti. Id est, totos duos dies, uel cō-
tinuum biduum, aut perpetuo biduo.

Speſtacula per eum peregrè facta. CAP. XX.

4 Al. Atti-
cos.

Didit & peregrè speſtacula in Sicilia: Syracu-
ſis † haſticos ludos, & in Gallia Lugduni miſ-
ſellos. Sed & certamen quoque Græcæ, Latineq;
ſacundie. Quo certamine ferunt uictoribus præmia
uictos contuliſſe, eorundem & laudes componere
coactos. Eos autem, qui maximè diſplicuiſſent, ſcri-
pta ſua ſpongia lingua ue delere iuſſos, niſi ſerulis
obiuro

obiurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.

Opera publica per eum edita & pertracta.

CAP. XXI.

Opera sub Tiberio semiperfecta, templū Augu-
sti, theatrūq; Pompeij absoluit. Inchoauit au-
tem aquæ ductum regione Tiburti, et amphitheatrū
iuxta septa; quorū operum à successore eius Claudio
alterum peractū, omissum alterū est. Syracusis colla-
psa uetustate maxnia, deorūq; ædes refecta. Destina-
uerat et Sami Policratis regiā restituere. Mileti Di-
dymcum peragere, in iugo Alpium urbē condere, sed
ante omnia Isthmū in Achaia perfodere. Miseratq;
iam ad Idmetiendum opus primipilarem Caium.

Peragere,
pro refice

re.

Peragere.) Hoc est reparare, uel reficere.
Isthmum.) ἰσθμὸς est terra quæ inter duo maria
protenditur in mare.

Vana gloria & elatio eiusdem.

CAP. XXII.

Hactenus quasi de principe, reliqua ut de mō-
stro narranda sunt. Cō pluribus cognominib.
assumptis (nam et Pius, et Castrorū filius, et Pater ex
exercitū, & Opt. Max. Caesar uocabatur) cū audiret
fortē reges, qui officij causa in urbem aduenerant,
concertantes apud se super cōnā de nobilitate gene-
ris, exclamauit: εἰς κοίρανος ἴσω, εἰς βασιλεὺς. Nec
multū absuit, quin statim diadema sumeret, speciemq;
principatus in regni formā conuerteret. Verū admo-
nitus, V-
nus domi-
nus fit, u-
nus rex.

R. 4 nitus,

nitus, & principum, & regum se excessisse fastigiū,
diuinam ex eo maiestatem asserere sibi coepit. Datoq;
negocio, ut simulachra numinum, religione & arte
præclara, inter quæ Olympici Iouis † apportaretur

4 Al. ad-
ptarentur
+ Al. e Gre
cia.

† egregia: quibus capite dempto suum imponeretur,
partē palatij ad forum usq; promovit, atq; ede Casto-
ris, & Pollucis in uestibulum transfigurata, consistēs
sæpe inter fratres deos medium se adorandū aduenti-
bus exhibebat: & quidā cum Latialem Iouem consa-
lutauerunt. Templū etiam numini suo proprium et sa-
cerdotes, & ex cogitatisimas hostias instituit. In tē-
plo simulachrū stabat aureum Iconiū. Amiciebaturq;
quotidie ueste, quali ipse uteretur. Magisteria sacer-
dotij ditissimus quisq; et ambitione et licitatione ma-
xima uicibus comparabāt. Hostiæ erant phœnicopte-
ri, pauones, † tetraones, numidicæ, meleagrides, pha-

4 Al. eri-
throrao-
nes.

siana, quæ generatim per singulos dies immolarētur:
et noctibus quidem plenam fulgentemq; lunā inuita-
bat assidue in amplexus atq; concubitū. Interdum ue-
rò cum Capitolino Ioue secretò fabulabatur, modò in
susurrans, ac præbens inuicem aures, modò clarius,
nec sine iurgijs. Nam uox comminantis audita est.

Id est, ad
terrā Græ-
corū trās-
serā te. He-
mistichiū
heroicum

εἰς γαίαν Δαναῶν περσῶν τε,

donec exoratus, ut reserebat, & in contubernium ul-
trò inuitatus, super templū diui Augusti ponte trans-
misso, palatium capitoliumq; coniunxit. Mox quò
pro-

propior esset, in area capitolina nouæ domus fundamenta iecit.

ἓν κοίρανον ἑστω, & c.) Id est: Vnus dominus fit, unus rex.

Iconium.) Icon est effigies quædam, aut imago uel statua à pictoribus uel statuarijs expressa, de quibus Philostratus librum scripsit.

Comparabant.) Hoc est emebant.

Phœnicopteri.) Φοινικόν πτερον ἑστὶ magna auis & que eleganter rubet pennis, magnitudo præcui fuisse constat. ἡ γαίαν, & c.) Id est, in terrâ Danaum transferâ te.

Detractio & seuitia eius contra propinquos. CAP. XXIII.

A Grippe se nepotem neque credi, neque dici ob ignobilitatem eius uolebat. Succederebatque, si quæ uel oratione, uel carmine, imaginibus eum Cesarum infererent. Prædicabat autem matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia commisisset, procreatam. Ac non contentus hac Augusti insectatione, Astiacas, singulasque uictorias, ut funestas P. R. & calamitosas uetuit solennibus ferijs celebrari. Liuiam Augustam proauia Vlysssem stolatum identidem appellans, etiam ignobilitatis quadam ad Senatum epistola arguere ausus est, quasi materno auo decurione Fundano ortam, cum publicis monumentis certum sit Aufidiû Lingonæ Romæ honoribus functû. Auia Antonie secretû petenti denegauit, nisi ut interueniret Macro præfectus. Ac per istiusmodi indignitates, & tædia, causa extitit mortis: dato tamē, ut quidam pu-

R S tant,

tant, & ueneno. Nec defunctæ illum honorẽ habuit: prospexitq; è triclinio ardentem rogam. Fratrem Tiberium inopinantem, repente immisso tribuno militum, interemit. Syllanum item socerum ad necem, secandasq; nouacula fauces cõpulit: causatus in utroq; quòd hic ingressum se turbatius mare non esset secutus, ac spe occupandi urbẽ si quid sibi per tempstates accideret, remansisset: ille antidotum obolisset quasi ad præcauenda uenena sua sumptum: cum & Syllanus impatientiam nausæ uitasset, & molestiam nauigandi, & Tiberius propter assiduam, & ingravescentẽ tußim medicamẽto usus esset. Nã successorẽ imperij Claudiũ patruũ nõ nisi in ludibriũ referuauit.

Libido eius cum omnibus sororibus.

CAP. XXIII.

Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit. Plenoq; cõuiuio singulas infra se uicissim collocabat, uxore supra cubante. Ex his Drusillam uitiasse uirginẽ, prætextatus adhuc creditur. Atq; etiam in concubitu eius quondam deprehensus ab auia Antonia, apud quã simul educabantur. Mox Lucio Cassio Longino consulari collocatam abduxit, & in modum iustæ uxoris propalam habuit. Hæredem quoque bonorum, atque imperij eger instituit. Eadem defuncta, iustitium indixit: in quo risisset, lauisse, coenasse cum parentibus, aut coniuge, liberis ue,

vis ne capitale fuit. Ac moeroris impatiens cum, cum repente, noctuq; profugisset ab urbe, trāscurrissetq; Campaniam, Syracusas petijt. Rursusq; inde propere redijt, barba capilloq; promisso. Nec unquā postea quantiscunq; de rebus, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, nisi per nomē Drusillae deiegnatione dilexit, ut quas sepe exoletis suis prostrauerit. Quò facilius eas in causa Aemilij Lepidi condemnauit, quasi adulteras & insidiarum aduersus se conficias. Nec solum chirographa omnium requisita fraude ac stupro diulgauit, sed & tres gladios in necem suā pręparatos Marti ultori, addito elogio, consecrauit.

Dignatio,
pro reue-
rentia.

Matrimonia & uxores eius. CAP. XXV.

Matrimonia cōtraxerit turpius, an dimiserit, an tenuerit, non est facile discernere. Liuiā Horesitillam C. Pisoni nubentem, cum ad officium & ipse uenisset, ad se deduci imperauit, intraq; paucos dies rapudiatam biennio post relegauit, quòd repetisse usum prioris mariti tempore medio uidebatur. Alij tradunt, adhibitum coenę nuptiali mandasse ad Pisonem contra accumbentē, Noli uxorem meā premere: statimq; è conuiuio abduxisse eam secum, & proximo die edixisse matrimonium sibi repertum exemplo Romuli, & Augusti. Loliam Paulinam C.

Mcm=

C. Memmio consulari, exercitus regenti nuptam, facta mentione auiæ eius, ut quondã pulcherrimã, sub-

Perductã, itò ex provincia euocauit, ac perductam à marito
pro tradu coniunxit sibi, breuiq; missam fecit, interdicto cuius
ctam. quam in perpetuum coitu. Casoniam neq; facie insi-
Missam fa cere pro
ecere pro repudiare
repudiare Cuiusquã
Cuiusquã um filiarum, sed luxuriæ ac lasciuie perditæ, & ar-
cum uer- dentius, et constantius amauit: ut sepe chlamyde, pel-
bo prohi- taq; & galea † comatam, & iuxta adequitantem,
bendi. militibus ostenderit, amicis uerò etiam nudam. Quã
†Alarma enixam uxorio nomine dignatus est, uno atq; eodẽ
tã, siue or- die professus, & maritum se eius, & patrem infantis
matam. ex ea natæ. Infantem autem Iuliam Drusillam appel-
Semen, p latam, per omnium dearum templa circumsferens, Mi-
genere. neruæ gremio imposuit, alendamq; & instituendam
 commendauit. Nec ullo firmitate indicio sui seminis
 esse credebat, quàm feritatis: quæ illi quoq; tanta iam
 tunc erat, ut infestis digitis ora & oculos simul lu-
 dentium infantium incesserit.

Pelta.) Scutum formã mediæ lunæ habens, bre-
 ue & leue, quod manu aduersis ictibus possunt ob-
 tineri.

Crudelitas eius contra propinquos &
 ceteros. CAP. XXVI.

Leue ac frigidũ sit his addere, quo propinquos
 amicosq; pacto tractauerit. Ptolemæum regis
 Iubæ filium, consobrinum suum (erat enim & is M.
 Antonij

C. CAESAR CALIGVLA. 267

Antonij ex Helena filia nepos) & in primis ipsum
 Macronem, ipsam Enniam adiutores imperij, quibus
 omnibus pro necessitudinis iure, proq; meritorū gra-
 tia, cruenta mors persoluta est. Nihilo reuerentior
 leniōrue erga Senatū. Quosdam summis honoribus
 functos, ad essedum sibi occurrere togatos per ali-
 quot passuum millia, & cœnanti, modò ad pluteum,
 modò ad pedes stare succinctos linteo, passus est: A-
 lios cum clam interemisset, citare nihilominus ut ui-
 uos perseverauit, paucos post dies uoluntaria morte
 perijsse mentitus. COSS. oblitis de natali suo edice-
 re, abrogauit magistratum, fuitq; per triduum sine
 summa potestate Resp. Quæstorem suum in coniura-
 tione nominatū flagellauit ueste detracta, subiectaq;
 militū pedibus, quo firmè uerberaturi insisterent. Si-
 mili superbia, uiolentiāq; cæteros tractauit ordines.
 Inquietatus fremitu gratuita in circo loca de media
 nocte occupantium, omnes fustibus abegit. Elisiq; per
 eum tumultum uiginti amplius equites Ro. totidem ^{Amplius}
 matronæ super innumeram turbam cæteram. Sceni ^{pro plusq;}
 cis ludis, inter plebem & equitem causam discordia- ^{Super, pro}
 rum ferens, decimas maturius dabat, ut equestria ab ^{præter.}
 infimo quoque occuparentur. Gladiatorio munere,
 reductis interdum flagrantissimo sole uelis, emitti quæ-
 quam uetabat: remotoq; ordinario apparatu, rabidis
 feris uilissimos senio confectos, gladiatores quoq; pe-
 gmares,

gmares, patres familiarum notos, sed insignes debilitate aliqua corporis, subijciebat. Ac nonnunquam horreis præclusis, populo famem indixit.

Ad pluteū. Accipitur hic loco fulicri, alioqui est machina ad muros expugnandos deſciēdosq; Libro rū tabellārumq; repositoriū quoq; pluteum uocāt.

Super. Id est præter reliquam turbam elisam.

Pegmares.) πῆμα est lignēū quoddā instrumentū & fundamentū super q; statuæ collocantur, erat autē præcipue magnitudinis, in q; pugnabāt Pegmares Eiusdem seuitia atq; crudelitas. CAP. XXVII.

4 Al. ingenuam.

Sæuitiam † ingenij per hæc maximè ostendit: Cū ad saginam ferarum muneri præparatarum carius pecudes compararentur, ex noxijs laniandos adnotauit: & custodiarum seriem recognoscens, nullius inspecto elogio, stans tantūmodo intra porticiū mediam à caluo ad caluum duci imperauit. Votum exegit ab eo, qui pro salute sua gladiatoriam operā promiserat: spectauitq; ferro dimicātem: nec dimisit nisi uictorem, & post multas preces: alterum, qui se periturum ea de causa uouerat, cunctantem, pueris tradidit uerberatum, insultatumq; qui uotum repositas per uicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis ad metalla, & munitiones uiarum, aut ad bestias condemnauit, aut bestiarum more quadrupes des cauea coërcuit, aut medios serra dissecuit. Nec omnes grauibus ex causis, uerū malè

de num

de munere suo opinatos, uel quòd nunquàm per geni-
um suũ deierassent. Parentes supplicio filiorũ inter-
esse cogebat. Quorum uni ualitudinem excusanti le-
ticitiam misit: alium è spectaculo pœnæ, epulis statim
adhibuit, atq; omni comitate ad hilaritatẽ, & iocos
prouocauit. Curatorem munerum, ac uenationum per
cõtinuos dies in cõspectu suo catenis uerberatũ non
prius occidit, quàm offensus putrefacti cerebri odo-
re. Attellanæ poëtam, ob ambigui loci uersiculum,
media amphitheatri arena igni cremauit. Equitem
Romanum obiectum feris, cum se innocentem procla-
masset, reduxit, abscissaq; lingua rursus induxit.

A caluo ad caluum.) Prouerbialiter hoc dixit.
Inter duos enim caluos captos erant noxii in custo-
dijs quos iussit sine discrimine, nullius peccati ha-
bita ratione, abripi & bestijs obijci.

Deformatos Id est, fœdatos, nam solebant nota-
ri stigmatum deformitate, qui ad publicas illas o-
peras condemnabantur.

Sauitia eius contra suos exules & senatorem.

CAP. XXVIII.

Reuocatum quendã à uetere exilio sciscitatus,
quidnã ibi facere cõsuesset, respõdente eo per
adulationẽ: Deos semper orauit, ut (quod euenit) peri-
ret Tiberius, et tu imperares: opinans sibi quoq; exu-
les suos mortem imprecari, misit circum insulas, qui
uniuersos contrucidarent. Cum discerpi Senatorem
concupisset, sub ornauit, qui ingredientem curiam

270 C. SVETONII TRANQ.
repentè hostem publicum appellantes inuaderent,
graphijsq; confossum laceradum ceteris traderent.
Nec antè satiatus est, quàm membra, & artus, & uis-
cera hominis tracta per uicos, atque ante se conge-
sta uidisset.

Atrocia eius dicta. CAP. XXIX

Immansissima facta augebat atrocitate uerborum.
Nihil magis in natura sua laudare se, ac probare
dicebat, quàm (ut ipsius uerbo utar) & δ'ι'α'τ'ε' & ι'α'ρ,
hoc est, inuerecundiam. Monenti Antoniae auia, tan-
quam parum esset non obedire. Memento, ait, omnia
mihi & in omnes licere. Trucidaturus fratrem, què
metu uenenorum præmuniri medicamentis suspicaba-
tur, Antidotum, inquit, aduersus Cæsarem? Relega-
tis sororibus, non solum insulas habere se, sed etiam
gladios minabatur. Prætorium uirum ex secessu An-
ticyræ, quam ualetudinis causa petierat, propagari
sibi commeatum sæpius desiderantem, cum mandata
ducere, si- set interim, adiecit, necessariã esse sanguinis misio-
nem, cui tamdiu non ¶ prodesset helleborum. Decia-
mo quoq; die, numerum puniendorum ex custodia
subscribens, rationem se purgare dicebat. Gallis,
Græcisq; aliquot uno tempore condemnatis, gloria
batur Gallogræciam se subegisse.

Natrocia ac dira eius facta. C.A. XXX.
Non temere in quenquã, nisi crebris & minu-
tis ictis

Propaga-
re, p pro-
ducere, si-
ue p ferre
+ Al. pro-
fuisse.

his ictibus animaduerti passus est, perpetuo, notog-
iam præcepto ita fieri, ut se mori sentiat. Punito per
errorem nominis alio, quam quem destinauerat, ip-
sum quoq; paria meruisse dixit. Tragicum illud sub-
inde iactabat:

Oderint, dum metuant.

Sæpè in cunctos pariter Senatores, ut Seiani clien-
tes, aut matris, ac fratrum suorum delatores inuectus
est, prolatis libellis, quos crematos simulauerat, de-
fensaq; Tiberij sæuitia, quasi necessaria, cum tot cri-
minantibus credendum esset. Equestrem ordinem ut
scenæ, arenæq; deuotum assidue proscidit. Infensus
turba fauenti aduersus studium suum, exclamauit:
Vtinam P. R. unam ceruicem haberet. Cumq; Tetri-
nius latro postularetur, & qui postularent, Tetrini-
os esse ait. Retiarij tunicati quinq; numero grega-
tim dimicantes, sine certamine ullo totidem secutori-
bus succubuerant: cum occidi iuberentur, unus resum-
pta fuscina, omnes uictores interemit. Hanc ut cru-
delissimam cædem & desleuit edicto: & eos, qui spe-

Execrat^o
pro malè
precatus
sive deuo-
uit.

Et are sustinissent, execratus est.

Retiarij. Fuit genus luctæ, in quo fuit retiaris
gladiator: qui rete immittebat, alius uocabatur se-
cutor, qui conabatur uitare rete.

Fuscina. Telum tridens est, quo capiuntur pisees.

Eiusdem querela contra suorum temporum
fælicitatem. CAP. XXXI.

S

Queri

QVeri etiam palam de conditione temporum suorum solebat, quod nullis calamitatibus publicis insignirentur. Augusti principatū clade Varianna: Tiberij, ruina spectaculorum apud Fidenas memorabile factum, sui obliuionem imminere prosperitate rerū. Atq; identidem exercitum cædes, famem, pestilentiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat. Crudelitas eius in cœnis, ludis, spectaculis, & sacrificijs. CAP. XXXII.

ANimum quoq; remittenti, ludoq; & epulis adito, eadem dictorum, factorumq; seuitia aderat. Sæpè in conspectu prandentis, uel comessantis seriae quæstiones per tormenta habebantur. Miles decollandi artifex quibuscunq; è custodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis, quæ excogitatū ab eo significauimus, cū multos è littore inuitasset ad se, repente oēs præcipitauit. Quosdam gubernacula apprehēdenteis, contis, remisq; detrusit in mare. Romæ publico epulo seruum, ob detractam lectis argentæam laminiam carnifici confestim tradidit, ut manibus abscissis, atq; ante pectus à collo pendentibus, præcedente titulo, quæ causam pœnæ indicaret, per cœtus epulantium circumduceretur. Mirmillonē è ludo rudibus secū batuentem, & sponte prostratū confodit ferrea sicca, ac more uictorum cum palma discurret. Admota altaribus uictima, succinctus † pomparum habitu, clato al.

Prosperitate rerū,
nō solum
hominis.

Decollare etiā apud Senecam.

4 Poparū.

to alte malleo, cultrariū mactauit. Lautiore cōiūtiō ^{mauult E}
 effusus subitō in cachinnos, Coss. qui iuxta cubabant, ^{roaldus.}
 quid nam rideret, blandē querentibus: Quid, inquit,
 nisi uno meo nutu iugulari utrūq; uestrū statim posse
 Apelles per eum flagellatus, & alia eius gesta.

CAP. XXXII.

INter uarios iocos, cū assistens simulachro Iouis
 Apellem tragœdū consulisset, uter illi maior ui-
 deretur, cunctā antē flagellis discidit, collaudans subin-
 de uocem deprecantis, quasi etiam in gemitu prædul-
 cem. Quoties uxoris, uel amiculæ collum exosculare-
 tur, addebat: tam bona ceruix simulac iussero, deme-
 tur. Quin & subinde iactabat, exquisiturum † semel
 fidiculis de Cefonia sua, cur tantopere diligeret.

Malignitas & superbia eius contra omnes.

CAP. XXXIII.

NEc minore liuore ac malignitate, quā super-
 bia scēuitiaq; penē aduersus omnis æui homi-
 nes grassatus est. Statuas uirorum illustrium, ab Au-
 gusto ex Capitolina area propter angustias in Mar-
 tium campum collatas, ita subuertit, atq; disciecit, ut
 restitui saluis titulis non † ualuerint. Vetuitq; post-
 hac uiuentium cuiquam usquam statuam aut imagi-
 nem, nisi consulto se & autore poni. Cogitauit eti-
 am de Homeri carminibus abolendis. Cur enim sibi
 non licere dicens, quod Platoni licuisset, qui cum è-

† Al. se uel
 Fidiculis,
 accipitur
 hic chor-
 dis, est etiā
 parua ci-
 thara. Est
 quoque a
 strum, qd
 uocāt uel
 Lyrā uel
 fidiculām.

† Al. potu-
 eriat.

ciuitate, quam constituebat, eiecerit. Sed et Vergilij,
 & T. Liuij scripta, et imagines, paulum abfuit, quin
 ex omnibus bibliothecis amouerit: quorū alterum,
 ut nullius ingenij, minimaq; doctrinae, alterum ut uer-
 bosum in historia, negligentemq; carpebat. De iuris
 quoq; consultis, quasi scientia eorum omnem usum
 aboliturus saepe iactauit, se (mehercle) effecturū, ne
 quid respondere possint praeter **†** aequum.

† Ali. cum

Item inuidia eius contra omnes. CAP. XXXV.

Vetera familiarum insignia nobilissimo cuique
 ademit: Torquato torquem, Cincinnato cri-
 nem: Cn. Pompeio stirpis antiquae, Magni cognomē:
 Ptolemaeum, de quo retuli, & accersitum ē regno, &
 exceptum honorificē, non alia de causa repente per-
 cussit, quā quod edente se munus ingressum specta-
 cula, conuertisse hominum oculos fulgore purpure
 abollae animaduertit. Pulchros & comatos, quoties
 sibi occurrerent, occipitio raso deturpabat. Erat Es-
 sius Proculus patre primipilari, ob egregiam corpo-
 ris amplitudinem, & speciem **†** collosseros dictus.
 Hunc ē spectaculis detractum, repente & in arenam
 deductum, Thraci, & mox hoplomacho, compara-
 uit: hisq; uictorem cōstringi sine mora iussit: & pan-
 nis obstitum uicatim circumduci, ac mulieribus ostē-
 di, deinde iugulari. Nullus deniq; tam abiectae condi-
 tionis, tamq; extremae sortis fuit, cuius non commo-
 die

Fortē co-
 lossos.

dis obtrectaret. Nemorensi regi, quòd multos iam annos potiretur sacerdotio, ualidiorem aduersarium subornauit. Cum quodam die muneris, essedario Porrio, ob prosperam pugnam seruum suum manu mittenti studiosius plausum esset, ita se proripuit è spectaculis ut calcata lacinia togæ, præceps per gradus iret indignabundus, & clamitans, dominum gentium populum ex re leuissima plus honoris gladiatori tribuentem, quam consecratis principibus, aut presenti sibi.

Abolla. Erat uestis genus abolla, quo utebantur philosophi, milites, & qui peregrinabantur. Erat etiam senatorium uestimentum.

Hoplomacho. Ἱπλομάχου qui armis pugnat munus, à μάχου & ὄπλων fit dictio illa.

Luxuria & libido eiusdem.

CAP. XXXVI.

Pvdicitia neque sua, neque aliena pepercit. Marcum Lepidum, M. Nestorem Pantomimum, quosdam obsides dilexisse fertur, commercio mutui stupri. Valerius Catulus consulari familia iuuenis, stupratum à se, ac latera sibi contubernio eius defessa, etiam uociferatus est. Super sororum incesta, & notissimum prostituta Pyralidis amorem, non temere ulla illustriore foemina abstinuit, quas plerumque cum maritis ad coenam uocatis, præterque pedes suos transeuntés diligenter, ac lentè, mercantium more confiderabat

derabat, etiam faciem manu alleuans, si quæ pudore
submitterent. Quoties deinde libuisset, egressus tri-
clinio, cum maximè placitam seuocasset, paulò post
recentibus adhuc lasciuie notis, reuersus uel lauda-
bat palàm, uel uituperabat singula, numerans bona,
malæque corporis, atque concubitus. Quibusdam, absen-
tium maritorum nomine, repudium ipse misit, iussitque
in acta referri.

Luxuria eiusdem in cenis, balneis, ædificijs,
et alijs operibus. CAP. XXXVII.

† Al. nepo-
tatus.

Nepotinis † sumptibus omnium prodigiorum
ingenia superauit, commentus nouum balnea-
rum usum, portentosissima genera ciborum, atque cæ-
narum, ut calidis, frigidisque unguentis lauaretur: pre-
tiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet: cõ-
uiujs ex auro panes, et obsonia apponeret, aut fru-
gi hominem esse oportere dictitans, aut Cæsarem.
Quin et nūmos non mediocris summe è fastigio ba-
silicæ iuliæ per aliquot dies sparsit in plebem. Fabri-
cauit et de cedris liburnicas gemmatas puppibus,
uerficoloribus uelis, magna thermarum, et porticu-
um, et tricliniorum laxitate, magnaque etiam uitium
et pomiferarum arborum uarietate, quibus discum-
bens de die inter choros ac symphonias, littore Cana-
paniæ peragraret. In extructionibus pretoriorum

atq; uillarum omni ratione posthabita, nihil tam es-
ficere non concupiscebat, quam quod posse effici ne-
garetur. Et iacta itaq; moles infesto ac profundo ma-
ri, excisa rupes durissimi silicis, & campi montibus
aggere aequati, & complanata fossuris montium iu-
ga, incredibili quidem celeritate, cum mora culpa
capite lucretur. Ac ne singula enumerem, immensas
opes, totumq; illud Tiberij Caesaris, uicies, ac septies
millies H. S. non toto uertente anno absumpsit.

Vertente
anno, pro
finito, si-

Nepotinis. Nepotari est in omni luxuria gene-
re uiuere, & ab illo uerbo deducit nepotatus, qua-
te. obrem & ego sic legendum exiſtimo.

Rapinae, & extorsiones eiusdem.

CAP. XXXVIII.

Exhaustus igitur, atque egens, ad rapinas con-
uertit animum, uario & exquisitissimo calum-
niarum, & actionum, & uectigalium genere. Nega-
bat iure ciuitatem Romanam usurpare eos, quorum
maiores sibi, posterisq; eam impetrassent, nisi filij es-
sent. Neq; enim intelligi debere posteros ultra hunc
gradum. Prolataq; diuorū Iulij & Augusti diploma-
ta, ut uetera & obsoleta deflebat. Arguebat & per-
peram editos census, & quibus postea quacumq; de
causa quicquam incrementi accessisset. Testamenta
primi piliarium, qui ab initio principatus Tiberij,

neq; illum, neq; se heredem reliquissent, ut ingrata
 rescidit. Item ceterorū, ut irrita, & uana, quoscunq;
 quis diceret hōrede Cæsare mori destinaſſe. Quo me
 tu iniecto, cum iam & ab ignotis inter familiares, et
 à parentibus inter liberos palàm hères nuncuparetur,
 derisores uocabat, quòd post nuncupationem ui
 uere perseuerarent, & multis uenenat as maſteas mi
 ſit. Cognoscebat aut̄ de talibus causis, taxato prius
 modo summae, ad quem conficiendum consideret, con
 fecto demum excitabatur. Ac ne paululum quidem
 morae patiens, super XL. reos quondam ex diuersis
 criminibus una sentētia condemnauit, gloriatusq; est
 expergesacta summo Cæsonia, quantum egisset, dum
 ea meridiaret. Auctione proposita, reliquias omnium
 spectaculorum subiecit, & uenditauit, exquirens per
 se pretia, & usque eò extendens, ut quidam immenso
 coacti quedam emere, ac bonis exuti uenas sibi inci
 derent. Nota res est, Aponio Saturnino inter subsella
 dormitante, monitum à Caio praecōnem, ne praetor
 rium uirum crebro capitis motu nutantem sibi praeter
 ireret: nec licendi finem factum, quoad XIII. gladiatores
 HS. nonagies ignorantia addicerentur,

Maſteas. Magni precij obsonia sunt, in quo genere
 eduliorum uenenum potest facilius dari.

Turpia eius lucra. CAP. XX XIX.

IN Gallia quoq; cum damnatarum sororum ornamenta, & supellectilem et seruos, atq; etiam liberos, immensis pretijs uendidisset, inuitatus lucro, quicquid instrumenti ueteris aule erat, ab urbe repetijt, comprehensis ad deportandum meritorijs quoq; ueliculis, & pristinis iumentis, adeo, ut & panis Romae saepe deficeret, et litigatorum pleriq; quod occurrere absentes ad uadimonium non possent, causa caderent. Cui instrumento distrahendo nihil non fraudis, ac lenocinij adhibuit: modò auaritiæ singulos increpans, & quòd non puderet, eos locupletiores esse, quam se: modò poenitentiam simulans, quòd principaliu reru priuatis copiam faceret. Compererat prouincialem locupletem ducenta H S. numerasse uocatoribus, ut per fallaciam conuiuio interponeretur, nec tulerat molestè tam magno estimari honorè coenae suae. Huic postero die sedenti in auctione misit, qui nescio quid friuoli ducentis millibus traderet, diceretq; coenaturum apud Caesarem uocatu ipsius.

Vadimonium. Est promissio ad diem iudicij certum ueniendi, quod deserere per leges nõ cõcedebatur.

Noua uectigalia, Tribuni & sordidi questus.

CAP. XL.

Vectigalia noua, atq; inaudita primu per publicanos, deinde, quia lucrũ exuberabat, per cœturiones, Tribunosq; praetorianos exercuit, nullo re-

rum aut hominum genere omisso, cui non tributis ali-
quid imponeret. Pro edulijis, quæ tota urbe uenirent,
certum statumq; exigebatur. Pro litibus, atq; iudicijis

† Vbi cūq;
sine uerbo
publiis.
* Quadra-
gestina. s.
pars.

† ubi cūq; conceptis, quadragesima * summe, de qua
litigaretur: nec sine pœna, si quis composuisse, uel do-
nasse negotium conuinceretur. Ex gerulorum diu-
nis quæstibus pars octaua, ex capturis prostitutarum
quantum quæq; uno concubitu mereret. Additumq;
ad caput legis, ut tenerentur publico, & quæ mere-
tricum, * quæ'ue lenocinium fecissent, nec n. n. et ma-
trimonia obnoxia essent.

Meretri-
cium pro
questu me-
retricio.
† Al. qui.

Item de eodem.

CAP. XLII.

Huiusmodi uestigalibus indictis, neq; propo-
sitis, cū per ignorantiam scripturæ multa com-
missa fierent, tandē flagitante Po. Ro. proposuit qui-
dem legem, sed & minutissimis literis, & angustissi-
mo loco, uti ne cui describere liceret. Ac ne quod non
manubiarum genus experiretur, lupanar in palatio
cōstituit, distinctisq; et instructis pro loci dignitate
cōpluribus cellis, in qbus matronæ ingenuiq; starent.
Misit circū fora & basilicas nomenclatores ad inui-
tandos in libidinē iuuenes, senesq; præbita aduenien-
tibus pecunia scœnebris, appositiq; quōtā palam sub-
notarent, quasi adiuuātium Cæsaris reditus. Ac ne ex
lusu quidem alex cōpendium spernens, plus mēdacio
atq; etiā periurio lucrabatur. Et quondam proximo

collis

collusori, demandata uice sua, progressus in atrium domus, cum praterites duos equites Ro. locupletes sine mora corripit, confiscariq; iussisset, exultans redijt, gloriatusq; nunquam se prosperiore alea usum. ²

Nomenclatores.) Erāt qui nominatim uocabā ad aliquam rem, hinc nomenclatura dicitur.

Fernebris.) Pecunia est ad fecnus concredita, quae per usuram augetur.

Dos pronata filia, & strenae per eum petitae

ac receptae. CAP. XLII.

Filia uero nata paupertate, nec iam imperatoria modo, sed & patria conquerens onera, collationes in alimoniam, atq; dotē puellae recepit. Edixit & strenas incunte anno se recepturum, stetitq; in uestibulo adiuu Calend. Ianuarijs ad captandas stipes, quas plenis ante eum manibus, ac sinu, omnis generis turba fundebat. Nonissimè correctandae pecuniae cupiditate incensus, saepe super immensos aureorum aceruos patentissimo diffusos loco, & nudis pedibus spatiatus, & toto corpore aliquandiu uolutatus est.

Ante eū.
pro corā,
eo.

Expediitio eius germanica. CAP. XLIII.

Militiam, resq; bellicas semel attigit, neq; exnato, ex proposito, non ca-
destinato, sed cum ad uisendum nemus, flumenq; Clituum Meuaniam processisset, admonitus su-
de supplendo numero Batauorum, quos circa se habebat, expeditionis Germanicae impetum cepit, neq; distulit, sed legionibus, & auxilijs undiq; excitis, delectibus

† Al. quan-
tos.

lectibus undiq; acerbissimè actis, cōtracto et omnis generis commatu † quantum nunquam antè, iter ingressus est: confecitq; modò tam festinanter, & rapidè ut prætorianæ cohortes contra morem signa iumentis imponere, & ita subsequi cogentur: interdum adedò segniter & delicatè, ut octophoro uehertur, atq; à propin quarum urbium plebe uerri sibi uias, & conspergi propter puluerem exigeret.

Octophoro.) οκτώπηρος est lestica uel uehiculo species, qualis est in quibus ægroti portantur. Est autè hic nota insignis hois intèperies, qui in eodè itinere ià ita, pperauit, ita rursus cessauit, nulla urgète causa.

Gesta per eum in castris. CAP. XLIIII.

Postquàm castra attigit, ut se acrem & seuerum ducem ostenderet, legatos, qui auxilia serius ex diuersis locis adduxerant, cum ignominia dimisit. At in exercitu recensendo, plerisq; centurionum maturis ià & nonnullis ante paucissimos, q̄ consummaturæ essent dies, primos pilos ademit, causatus senium cuiusq; & imbecillitatem: ceterorum increpita cupiditate, coram nota emerit: militiæ ad sexcentorum militum summam recidit. Nihil autè amplius, quàm Admocio Bellini Batauorum regis filio, qui pulsus à patre, cū exigua manu transfugerat, in deditiorem recepto, quasi uniuersa tradita insula, magnificas Romanas literas misit, monitis sæpè latoribus, ut uehiculo ad forum usq; & curiam pertenderet, nec nisi in æde

Martis,

Martis, ac frequente Senatu, COS S. tradarent.
 Consummaturi essent dies.) Hoc est, expleturi es-
 sent tempus iuorum officiorum & dignitatum.

Sylua per eum truncata, & milites per eum premijs
 donati, & alia gesta eius. CAP. XLV.

MOx deficiente belli materia, paucos de cu-
 stodia Germanos traieci, oculiq; trans Rhe-
 num iussit, ac sibi post prandiu, quam tumultuosissi-
 me adesse hoste nuntiari. Quo facto, proripuit se cu
 amicis, & parte equitu praetorianorum in proximā
 syluam, truncatisq; † arboribus, & in modum tro-
 phaorium adornatis ad lumina reuersus, eorum qui-
 dem, qui secuti non essent, timiditatem & ignauiam
 corripuit: comites autē & participes uictoriae, nouo
 genere ac nomine coronaru donauit, quas distinctas
 solis, ac lunae, syderumq; specie, exploratorias appel-
 lauit. Rursus obsides quosdam abductos è literario
 ludo, clamq; praemissos, deserto repente conuiuio, cum
 equitatu insectus, ueluti profugos ac reprehensos in
 catenis reduxit, in hoc quoque nimio praeter modum
 intemperans. Repetita coena renunciantes coactum
 agmen, sicut erant, loricatos ad discumbendu adhor-
 tatus est. Monuit etiam notissimo Vergilij uersu Du-
 rarent, secundisq; se rebus seruarent. Atq; inter haec
 absentem Senatum, populumq; grauissimo oburgauit
 edicto, quod Caesare praebante, & tantis crimini-
 bus

† Al. ne-
 moribus,

bus obiecto, intempestiua conuiuia, circum, & theatra, & amoenos secessus celebrarent.

Trophæorum. ἡ πόσις ἀποφ. ab hostibus in fugam cōuersis dictum est, qui enim fugārat hostem, illi statuebatur trophæum.

Amoenos secessus. Id est, lucos, fontes, horros, flumina, quibus rebus antiquitas magis oblectata est quā uilla alia re.

Apparatus exercitus eius contra Oceanum, & alia eius gesta. CAP. XLVI.

Postremo, quasi perpetraturus bellum, directa acie in littore Oceani, ac balistis, machinisq; dispositis, nemine gnaro, ac opinante quidnam cœpturus esset, repente ut conchas legerent, galeasq; & si nus implerent, imperauit, spolia Oceani uocans Capitolio, Palatioq; debita. Et indicium uictorie altissimam turrem excitauit: ex qua, ut ex Pharo, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent, pronunciatoq; militi donatiuo, ceteris uiritim denarijs, quasi omne exemplum liberalitatis supergressus: Abite, inquit, leti, abite locupletes.

Cura triumphi, & alia eius gesta.

CAP. XLVII.

Conuersus hinc ad curā triumphi, præter captiuos, & transfugas barbaros, Galliarum quoq; procerissimum quenq; & ut ipse dicebat, ἄριστος ἄριστων, ac nonnullos ex principibus legit, ac seposuit ad pompam: cœgitq; non tantū rutilare, & submit-

tere

tere comam, sed & sermonem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre. Praecipit etiam triremes, quibus introierat Oceanum, magna ex parte itinere terrestri Romam deuchi. Scripsit & procuratoribus, triumphum apparerent quam minima summa, sed quantus nunquam alius fuisset, quando in omnium hominum bona ius haberent.

ἀξιοθρία μὲν ἔστι.) Hoc est, dignissimum in triumpho, nam ἀξίος & dignus, τρία μὲν & triumphus est. Ita pietatem statuae putauit maxime decorare triumphū.

Nepharium consilium trucidandi legiones.

CAP. XLVIII.

Priusq; provincia decederet, consilium iniit nefandae atrocitatis, legiones, quae post excessum Augusti seditione olim mouerant, cōtrucidandi, & et patrem suū Germanicum ducē, & se insantē tunc obsidissent. Vixq; à tam praecipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo, qn decimare uelle per seueraret. Vocatos itaq; ad concionem inermes, atq; etiam gladijs dispositis, equitatu armato circumsedit, sed cum uideret suspectare, plerosq; dilabi ad resumēda, si qua uis fieret, arma, profugit t̄ cōcione, cōstingitq; urbē petijt, deflexa omni acerbitate in Senatū cui t̄ animaduertēdos tantorū dedecorū rumores palam minabatur, querens inter cetera fraudatū se iusto triumpho, cum ipse paulò antè, ne quid de honoribus suis ageretur, etiā sub mortis poena denunciasset.

Redi-

Circumsedit, pro obsedit, sed alij legunt circumsedit t̄ Al. concionem. t̄ Al. aduertēdos.

Reditus eius ad urbem, malum eius propositum, & uenena reperta. CAP. XLIX.

ADitus ergo in itinere à legatis amplissimi ordinis, ut maturaret, orantibus quàm maxima uoce:ueniam, inquit, ueniam, & hic mecū, (capulum gladij crebrò uerberans, quo cinctus erat) Edixit & reuerti se, sed ijs tantum, qui optarent equestri ordini & populo. Nam se neque ciuem, neque principem Senatui amplius fore. Vetuit etiam quinq; Senatorum sibi occurrere, atq; omisso, uel dilato triumpho, ouàs urbem natali suo ingressus est. Intraq; quartum mensem perijt, ingentia facinora ausus, & aliquantò maiora moliens. Siquidem proposuerat Antium, deinde Alexandriam commigrare, interempto prius utriusque ordinis electissimo quoq;. Quod ne cui dubium uideatur, in secretis eius reperti sunt duo libelli diuerso titulo, alteri gladius, alteri pugio index erat. Ambo notas & nomina continebant morti destinatorum. Inuenta & arca ingens, uariorum uenenorum plena: quibus mox à Claudio demersis, infecta maria traduntur, non sine piscium exitio, quos enectos & flus in proxima littora eiecit.

Statura corporis eius ac ualetudo. CAP. L.

STatura fuit eminenti, pallido colore, corpore Senormi, gracilitate maxima ceruicis & crurum, & oculis, & temporibus concavis, frõte lata & tor-

ua, capillo raro, ac circa uerticem nullo, hirsutus cæ-
 tera. Quare transeunte eo, prospicere ex superiore
 parte, ut omnino quacunque de causa capram nomi-
 nare, criminofum & exitiale habebatur. Vultum ue-
 rō natura horridum, ac tetrum etiam ex industria
 efferebat, componens ad speculum in omnem terro-
 rem ac formidinem. Valetudo ei neq; corporis, neq;
 animi cōstitit. Puer comitiali morbo uexatus: in ado-
 lescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnun-
 quam subita deuexione ingredi, stare, colligere semet
 ac sufferre uix posset. Mētis ualetudinem et ipse sen-
 serat, ac subinde de secessu, deq; purgando cerebro
 cogitauit. Creditur potionatus à Cesonia uxore ama-
 torio quidem medicamento, sed quod in furorē uer-
 terit. Incitabatur in somnio maxime: neq; enim plus,
 quā tribus nocturnis horis quiescebat: ac ne his qui-
 dem placida quiete, sed pauida miris rerum imagini-
 bus, ut qui inter cæteras, pelagi quondam speciem col-
 loquentem secum uidere uisus sit. Ideoq; magna par-
 te noctis, uigiliae, cubandiq; tædio, nunc thoro resi-
 dens, nunc per longissimas porticus uagus, inuocare
 identidem atque expectare lucē consueuerat.

Potiona-
 tus, uene-
 no affe-
 ctus.

Enormi. Id est, maiore iuxta magnitudinem uiri,
 quodq; excessit mensuram & normā. Græci uocant
 μέτρον.

Valetudo mentis & contemptus deorum, aliāq;
 eius gesta.

CAP. LI.

T Not

Non immeritò mentis ualetudini attribuerim diuersissima in eodē uitia, summam confidentiam, et cōtrā nimiū metum. Nam qui deos tātōpere contēneret, ad minima tonitrua, et fulgura cōniure, caput obuoluere, ad uerò maiora proripere se è strato, sub lectumq; condere solebat. Peregrinatione quidē Siciliensi, irrisis multorū locorū miraculis, repente à Messana noctu profugit, Aetnæi uerticis fumo, ac murmure pauefactus. Aduersus Barbaros quoq; minacissimus. Cū trans Rhēnū inter angustias, densumq; agmen iter essedo faceret, dicente quodā, non mediocrē fore consternationem, sicunde hostis appareat, equū ilicō conscendit, ac properē uersus ad pontes, ut eos colonibus, et impedimētis stipatos reperit, impatiens moræ, per manus ac super capita hominum translatus est. Mox etiā audita rebellionē Germaniæ, fugam, et subsidia fugæ classes apparabat, ubi solatio acquiescens, transmarinas sibi superfuturas prouincias, si uictores Alpium iuga, ut Cimbri, uel etiam urbem, ut Senones quondam occuparent: unde credo percussoribus eius postea consilium natum, apud tumultuantes milites ementiendi ipsum sibi manus intulisse, nuncio male pugnae perterritum. Vestes, ceteriq; eius habitus.

CAP. LII.

Vestitu, calceatuq; et cetero habitu, neque patrio, neq; civili, ac ne uirili quidē, ac deniq; nō
humano

humano semper usus est. Sæpe depictus, gemmatuſq; indutus penulas, manuleatus & armillatus in publicum processit, aliquando sericatus & cycladatus: ac modò in crepidis, uel cothurnis, modò in speculato-
 ria caliga, nonnunquã socco muliebri plerunq; uerò aurea barba fulmen tenens, ac fuscinam, aut cadiceu deorum insignia, atq; etiam Veneris cultu conspectus est. Triumphalem quidem ornatum etiam ante expeditionem assidue gestauit: interdum et Magni Alexandri thoracem repetitum è conditorio eius.

In crepidis, pro crepidas.

Manuleatus.) Hoc est, uestibus manus totas tegentibus indutus, quod uitio dabatur, est enim signum ignauie manibus non posse uti.

Armillatus.) Id est, Armillis, hoc est militaribus ornamentis & torquibus ornatus.

Cycladatus.) κυκλὰς est muliebri uestimentum rotundum, quæ totã muliere m circumdat, à κυκλῶο circundo nominatum.

Eloquentia eius, & ars oratoria. CAP. LIII.

EDisciplinis liberalibus minimum eruditioni, eloquentiæ plurimũ attendit, quatumuis facundus, & peromptus: utiq; si perorandum in aliquem esset, irato & uerba, et sententiæ suppetebant. Pronunciatio quoq; et uox, ut neq; eodẽ loci præ ardore cõsisteret, & exaudiretur à procul stãtib; Peroraturus stricturum se lucubrationis suæ telum minabatur. Lenius comptiusq; scribendi genus adeò contemnens, ut Senecam tum maxime placentem, commissiones

Eodem loco, pro eodem loco.

meras componere. & arenam esse sine calce diceret. Solebat etiam prosperis oratorum actionibus rescribere, & magnorum in Senatu reorum accusationes defensionesq; meditari. Ac (prout stylus cefferat) uel onerare sententia sua quenque, uel subleuare, equestri quoq; ordine ad audiendum inuitato per edicta.

Eiusdem cantandi ars, saltandi atq; augurandi.

CAP. LIIII.

Sed & aliorum generum artes studiosissime, & diuersissimas exercuit. Thrax & auriga, idem cantor atque saltator batuebat pugnatorijs armis. Aurigabat extructo plurifariam circo. Canendi ac saltandi uoluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem spectaculis temperaret, quò minus & tragædo pronuntianti concineret, & gestum histrionis quasi laudans uel corrigens palam effingeret. Nec alia de causa uideretur eo die, quo perijt, priuilegium indixisse, quàm ut initium in cœnam prodeundi licentia temporis auspicaretur. Saltabat autem nonnunquam etiam noctu. Et quondam tres consulares secunda uigilia in palatium accitos, multaq; & extrema metuentes super pulpitem collocauit. Dinde repente magno tibiarium & scabellorum crepitu, cum palla tunicaq; talari prosiluit, ac desaltato cantico abiit. Atq; hic tam docilis ad cætera, natare nescijt.

Palla. Fœmina est uestis longa & honesta.

Studium

Studium eius & fauor ad plaudentes, & odium
ad impediētes. CAP. LV.

Quorum uerò studio teneretur, omnibus ad in-
uiciam fauit. M. Nestorem Pantomimum
etiam inter spectacula osculabatur: ac si quis saltante
eo uel leuiter obstreperet, detrahi iussum manu sua
flagellabat. Equiti Romano tumultuanti, per centu-
rionem denuntiavit, ut abiret sine mora Hostiam,
perferret; ad Ptolemæum regem in Mauritaniam
eodicillos suos. Quorum exemplum erat: Ei, quem
istuc nisi, neque boni quicquam, neque mali feceris.
Thraces quosdã Germanis corporis custodibus præ-
posuit. Mirmillonum armaturas rescidit. Columbo
uictori, leuiter tamen saucio uenenum in plagam ad-
didit, quod ex ea Columbinum appellauit. Sic certè
inter alia uenena scriptum ab eo repertum est. Præ-
sine factioni ita addictus & deditus, ut cœnaret in
stabulo assidue, & maneret. Agitatori † Cythico co-
messatione quadam in apophoretis uicibus H. S. contu-
lit. Incitato equo, cuius causa pridie Circenses, ne in-
quietaretur, uiciniæ silentium per milites indicere so-
lebat, præter equile marmoreum, & præsepe ebur-
neum, præterq; purpurea tegumenta, ac monile è gem-
mis, domum etiam & familiam, & supellectilem de-
dit, quod Iulius nomine eius inuitati, acciperentur, cõ-
sulatum quoque traditur destinasse.

+ Al. Eua-
thico.

In apophoretis. ἡ ἀποφύρατος munus est, quod Roma in festis quibusdā datum est, & hodie inuicem quibusdā temporibus mittunt mutua apophoreta.

Coniuratio & conspiratio contra eum facta.

CAP. LVI.

† Al. confi
lām.

ITa bacchantem atq; grassantē, nō defuit plerisq; † animus adoriri. Sed una et altera cōspiratio detecta, alijs per inopiā occasionis cunctantibus, duo consilium communi cauerunt, perfeceruntq; non sine conscientia potētissimorū libertorum, praefectorumq; praetorij, quod ipsi quoq; etsi falsò in quadam coniuratione, quasi participes nominati, suspectos tamē se et inuisos sentiebant. Nā et statim seductis magnā fecit inuidiā, districto gladio affirmans sponte se periturum, si et illis morte dignus uideretur; nec cessauit ex eo criminari alterum alteri, atque inter se omnes committere. Cumq; placuisset Palatinis ludis spectaculo egressum meridie aggredi, primas sibi partes Cassius Cherea tribunus cohortis praetoriae depoposcit, quem Caius seniore[m] iam & mollem, & effœminatū denotare omni probro consuērat; et modò signum petenti, Priapum aut Venerem dare, modò ex aliqua causa agenti gratias, osculandam manum offerre formatam, commotamq; in obscenum modum. Prodigia futuræ cædis eius. CAP. LVII.

FUTURE cædis multa prodigia extiterunt: Olympiæ simulachrū Iouis, quod dissolui, transferriq; Romanam

C. CAESAR CALIGVLA. 293

Romam placuerat, tantum cac hinnum repente edia
dit, ut machinis labefactis opifices, diffugerint. Super
uenitq; ilico quidam Cassius quoq; nomine, iussum se
somnia affirmans immolare taurum Ioui. Capitolium
Capus Idibus Martijs de caelo tactum est: item Ro-
ma cella palatina atriensis. Nec desuerunt qui conie-
ctarent altero ostento periculū à custodibus domino
portēdi: altero, cædem rursus insignem, qualis eodem
die facta quondā fuisset. Consulēti quoq; de genitura
sua, Sulla mathematicus certissimā necem appropin-
quare affirmavit. Monuerunt et sortes Antiatiæ, ut
à Cassio caueret. Qua causa ille Cassium Longinum
Asie tum proconsulem occidendum delegauerat, im-
memor Cheream Cassium nominari. Pridie quàm pe-
risset, somniauit consistere se in caelo iuxta solium
Iouis, impulsūq; ab eo dextri pedis pollice, & in
terras præcipitatum. Prodigiorum loco habita sunt
etiam, quæ forte illo ipso die paulò prius acciderant.
Sacrificans respersus est phœnicopteri sanguine. Et
pantominus M. Nestor tragœdiam saltavit, quam
olim Neoptolemus tragædus, ludis quibus rex Mace-
donum Philippus occisus est, egerat. Et cum in Lau-
reolo mimo, in quo actor proripiens se, ruina sangui-
nem uomuit, ut plures secundarum certatim experi-
mentum artis darent, cruore scena abundauit. Para-
batur et in noctem spectaculum, quo argumenta in se-

torum per Aegyptios & Aethiopes explicarentur.
Cedes & mors eius. CAP. LVIII.

Nono calendæ Februarias, hora quasi septima cunctatus an ad prandium surgeret, marcescente adhuc stomacho pridiani cibi onere, tadem suadentibus amicis egressus est. Cum in crypta, per quam transcundum erat, pueri nobiles ex Asia ad edendas in scena operas euocati præpararentur, ut eos inspiceret, hortareturque, restitit. Ac nisi princeps gregis algere se diceret, redire ac representare spectaculum uoluit. Duplex dehinc fama est: alij tradunt alloquenti pueros à tergo Cheream ceruicem gladio caesim grauius percussisse, præmissa uoce: Hoc age. Dehinc Cornelium Sabinum alterum è coniuratis Tribunum ex aduerso traiecisse pectus: alij Sabinum, submota per consocios centuriones turba, signum more militiæ petisse, & Caio Iouem dante Cheream exclamasse: Accipe ratum: respicientiumque maxillam ictu discidisse, iacentem contractisque membris clamitatem se uiuere, ceteri uulneribus XXX. confecerunt. Nam signum erat omnium, Repete. Quidam etiam per obscena ferarum adegerunt. Ad primum tumultum lecticarij cum asseribus in auxilium accurrerunt. Mox Germani corporis custodes, ac nonnullos ex percussoribus quosdam etiam Senatores innoxios interemerunt.

Crypta. κρυπτή ἀκρυπτός, id est, occulto, cauea sub terra est.

Leſi-

Repræ-
sentare, p
rursus ex-
hibere.

Lecticarij.) Leticarius qui lecticam fert, & fuerunt qui illum ferebant in lectica.

Funus Caij, & mors uxoris & filiae eius.

CAP. LIX.

Vixit annis uiginti nouem, imperauit triennio, et decē mensibus, diebusq; octo. Cadauer eius clam in hortos Lamianos asportatum, & tumultuario rogo semiambustum leui cesspite obrutum est. Postea per sorores ab exilio reuersas erutum, crematū sepultumq;. Satis constat prius, quam id fieret, hortorum custodes umbris inquietatos. In ea quoq; domo, in qua occubuerit nullam noctem sine aliquo terrore transactam, donec ipsa domus incendio consumpta sit. Perijt unā & uxor Cefonia, gladio à Centurione confossa, & filia parieti illisa.

Gesta per Senatum post mortem eius.

CAP. LX.

Conditionem temporum illorum etiam per haec aestimare quiuis possit. Nam neque caede uulgata statim creditum est. Fuit que suspitio ab ipso Caia, famam caedis simulatam & emissam, ut eo pacto erga se hominum mentes deprehenderet. Neque coniurati cuiquam imperium destinauerunt. Et Senatus in asserenda libertate adeo consensit, ut COSS. primo non in curiam, quia Iulia uocabatur, sed in Capitolium conuocarent. Quidam uero senten-

tiæ loco abolendam Cesarum memoriam, ac diruenda templa censuerunt. Obseruatum autem, notatumq; est in primis Cesares omnes, quibus Caij prænomen fuit, ferro perijisse iam inde ab eo, qui Cimnani temporibus sit occisus.

C SVETONII TRAN- QVILLI

D. Claudius Cesar.

De patre Claudij & eius gestis.

A T R E M Claudij Cesaris Drusum, olim Decimum, mox Neronem prænominem, Liuia cū Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertium peperit. Fuitq; suscipio ex uitrice per adu-

terij consuetudinem procreatum. Statim certè uulgatus est uersus:

Senarius
Iambicus.

Τὸν αὐτοχόουτος τριμνα πωδία.

Is Drusus in quæstura, præturæq; honore, dux Rhetici, deinde Germanici belli, oceanum septentrionalè primus Romanorum ducum nauigauit trans Rhenum fossas noui & immensi operis effecit, quæ nunc adhuc Drusinae uocantur. Hostem etiam frequenter cæsum, ac penitus in intimas solitudines actum, non prius